Fàbrica Gallifa

Sant Joan de Vilatorrada

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Sant Joan de Vilatorrada
Emplaçament	Passeig Gallifa, s/n (Sant Joan de Vilatorrada)

Coordenades:

Latitud:	41.744
Longitud:	1.80718
UTM Est (X):	400818
UTM Nord (Y):	4622041

Classificació

Número de fitxa	08218-18
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Contemporani
Segle	XIX
Any	1860-65
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	La nau de la fàbrica ha estat objecte de diverses intervencions arquitectòniques en els últims anys, rehabilitant i readaptant l'antic espai als nous usos. Un cop definit el seu tancament el 1977, l'edifici va entrar en un procés de decadència i abandonament sense precedents convertint-se en a principis dels anys 80 en un edifici en ruïnes. El 1987 l'edifici i les construccions annexes van ser adquirides per l'Ajuntament. El 1992 va ser adquirits els terrenys dels voltants propietat de la família Gallifa amb l'objectiu de destinar-los a zona verda. El Pla General d'Ordenació del 1983 qualifica el recinte com a sistema d'equipaments polivalent i l'edifici es relacionava com a edifici a mantenir i protegir. El 1993 es va aprovar un pla anomenat " Pla especial de la reforma interior de la fàbrica Gallifa", que es limitava a la fàbrica, doncs l'espai dels patis es qualificava com a espai lliure d'ús públic. El 1993 es van dur a terme les primeres reformes a la planta baixa amb l'objectiu de crear una zona polivalent

per a activitats múltiples. La sala principal ocupava les dues terceres parts de la planta, i l'altre tercera part era destinada a escenari, magatzems i camerinos. També va ser reformada part de la teulada amb encavallades metàl·liques sense recolzament intermedi. L'any 1998 va ser objecte una segona consolidació estructural amb la formació del C:I.O. A la segona planta i amb la creació d'una escala i un ascensor que intercomunicava les plantes, creant també un vestíbul general i tornant a reformar la teulada. L'any 2000 es va aprovar un tercer pla de reformes destinat a rehabilitar la primer planta amb l'objectiu de crear una biblioteca municipal. Paral·lelament es va aprovar un projecte d'urbanització de l'accés i la creació d'un nou nucli de comunicacions i accessos a la façana sud, preveient enderrocar coberts annexats a la façana nord i est per tal de recuperar obertures.

Protecció	Legal i física
Observacions protecció:	Ref. Cadastral: 0921801 DG 0202 S
Accés	Fàcil
Ús actual:	Científic
Titularitat	Privada
Titular:	Ajuntament de Sant Joan (C/Major, 91-93. 08250 Sant Joan de Vilatorrada)
Autoria de la fitxa	Arqueociència S.C. SL. (Raquel Valdenebro)
Data de registre de la fitxa:	dc., 27/12/2000 - 01:00

Descripció

Conjunt arquitectònic fabril format per l'antiga fàbrica Gallifa i tot un seguit d'edificacions i coberts annexos de diferents èpoques que ocupen una superfície total de 3.500 m2. L'edifici de la fàbrica és de planta rectangular, de 22 x 49 m. cobert a dues aigües amb teula sobre encadellat ceràmic. L'edifici és format per planta baixa, dos pisos i golfes ocupant cada planta uns 1.000 m2 construïts. Construït en mur de maçoneria amb pedra sorrenca i morter de calç amb formes irregulars i reforçat amb totxana en alguns punts després de la seva rehabilitació i arrebossat completament en ciment . S'obren a les quatre façanes un seguit de finestrals i pòrtics unidireccionals cada 3 o 4 m. permetent una gran il·luminació interior. A diferència de les altres dues fàbriques que constitueixen el conjunt fabril de Sant Joan -Burés i Borràs- la fàbrica Gallifa no manté una posició perpendicular al riu sinó que la seva orientació és en diagonal, en sentit E-O, mantenint la seva entrada principal a diferència de les altres a Ponent. Una sèrie de coberts envolten la construcció i la limiten amb la veïna fàbrica Burés. A llevant destaca un cos quadrat d'època recent construït en totxana i adossat al llarg de tota la façana fins a l'alçada del primer pis. Es tracta d'un cos cobert a dues aigües. Destaca un altre cos rectangular afegit a la seva façana de migdia. Un altre rectangular cos s'adossa a la façana de ponent pel seu cantó N-O a mode de torre sobresortint un pis per sobre de l'alçada general de la fàbrica. També adossat a la façana nord es troba un cos més baix amb coberta obliqua. De tot el conjunt destaca un seguit de coberts d'antiga factura ubicats al cantó N-O construïts en mur de maçoneria que conserven encara els antics portals adovellats d'accés i l'embigat de fusta original. Destaca de tot el conjunt la seva xemeneia octogonal de maó ubicada al cantó S-E de la fàbrica. La nau de la fàbrica ha estat objecte de diverses intervencions arquitectòniques en els últims anys, rehabilitant i readaptant l'antic espai als nous usos. Forma part del conjunt de la fàbrica l'estructura de la resclosa que és compartida amb les altres dos fàbriques veïnes de Sant Joan (Borràs i Burés)

Observacions:

Actualment el Centre Cívic i Cultural de l'antiga fàbrica Gallifa es gestiona a través de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Sant Joan, encara que les altres regidories també facin ús de la seva infrastructura. L'organització corre a càrrec de la Comissió de "Cal Gallifa" que fa el calendari anual d'activitats i organitza els dies i els recursos materials. Aquesta comissió és formada pels treballadors del centre "Cal Gallifa", per les regidories de l'Ajuntament i per les Entitats: Grup de Teatre Xalana, Grup de Teatre Parany, El Sidral, Associació de Balls de Saló, el Casal de la Gent Gran, La SCCR La Verbena, Orco's, Blau Nit i Xarxa Sant Joan. El cicle d'actes que es du a terme és ampli i variat donada la polivalència de les sales: Balls, actes socials, dinars populars, teatre etc.. A més a més s'han de tenir present les activitats muntades de forma permanent com les oficines del CIO (Centre d'Iniciatives i Ocupació) organitzades a la segona planta i la futura Biblioteca de la primera planta

Història

Amb data 8 d'Abril de 1845, la societat formada per: Llorenç Balari i Ferrer, Isidre Argemí i Gneres, Maurici Torres i Cornet i Francesc Gallifa i Gomis, industrials ja assentats a Manresa, adquiriren uns terrenys a la veïna població de Sant Joan, on l'any 1860, en Francesc Gallifa, associat amb Argemí i Vila, aixecaria la fàbrica de filats coneguda com a fàbrica Gallifa. Prèviament Gallifa havia entrat en contacte amb els altres industrials de Sant Joan (Borràs i Burés) i entre el 1850 i 1853 es construïa el salt d'aigua que donava energia a la fàbrica. Inicialment la fàbrica funcionava amb vapor i salt d'aigua fins que el 1913 va arribar l'energia elèctrica. La dependència de la força de l'aigua va continuar encara durant força temps, així, el 1933 i 1934 es va modernitzar la turbina i s'hi va posar un alternador accionat per la força del salt d'aigua i els anys posteriors a la Guerra Civil, degut a les restriccions elèctriques, la fàbrica es veié obligada a modernitzar el salt d'aigua de Can Canals. El 1945 es va adquirir un grup electrogen. Les obres de la fàbrica duraren 5 anys i en 1865 es posava en funcionament la instal·lació de tres plantes. El capital inicial era de 575.000 rals i les instal·lacions eren d'una gran magnitud per a l'època: 6.390 fusos i 24 cardadores, i hi treballaven 51 persones. El 1885 la companyia que explotava la fàbrica juntament amb d'altres a Manresa i Cardona es va transformar en Baleri, Gallifa, Vila i Cia. La societat va durar tretze anys fins que el 1898 es va dissoldre i es constituïa una altra: Gallifa, Vila i Cia. Els nous socis eren Magí Gallifa, fill de Francesc Gallifa; Lluís Vila i Josep Matas i posseïa fàbriques a Cardona, Manresa i Sant Joan; i encara el 1927 es transformar en la Industrial Anònima GVC amb els mateixos socis més o menys. A diferència d'altres fàbriques, la Gallifa es va mantenir durant cent vint-i-set anys amb la mateixa trajectòria empresarial i sobretot familiar. L'aiguat del 1907 va afectar la fàbrica tant com a les altres fàbriques del Cardener inundant tota la planta baixa i destrossant la maquinària. Al 1922 hi treballaven 21 homes i 91 dones distribuïts per càrrecs: director, dos selfactors, una contínua, quatre preparadors, tres manyans, dos dependents, un fuster, dues selfactines, tres bataners, cinc cardadores, dos carreters, dos paletes, set nuadores, 32 metxeres i 53 filadores. El personal no va variar mai d'una manera substancial. La conflictivitat laboral ha estat present sempre al llarg de la seva història, així quan a principis del segle XX es van imposar diverses lleis sobre la reducció de la jornada de treball; a la fàbrica Gallifa les dones treballaven 68 hores i mitja a la setmana quan la legislació només en permetia 66; i els nens treballaven 7 quan només podien treballar-ne 6. L'inspector sancionava l'empresa, però als propietaris els resultava més profitós pagar la multa i no modificar la jornada laboral. També és conegut l'episodi de la vaga general del 14 de juliol de 1890 que finalitzà amb la mort d'un dels treballadors per un tret del sereno de la fàbrica, en un episodi de gran tensió laboral. Són notables també els incidents produïts durant el procés de tancament de la fàbrica. S'hi treballava fonamentalment el cotó, encara que els últims anys es va introduir el polièster i la viscosa. Els anys 60 van suposar l'inici de la crisi i, quan es produir el tancament de les fàbriques de Cardona i Manresa, la de Sant Joan es va veure obligada a sucumbir tancant portes el 1978. (SOLANELLES, 1999) (CAMPRUBÍ, 1984).

Bibliografia

CAMPRUBÍ I PLANS J. (1998), Fàbriques i empreses. 4 anys de reportatges a Regió 7. 1994-1997. Vol II. Fundació Caixa de Manresa. Manresa. Pags. 26 -27. CAMPRUBÍ I PLANS J. (1984), Fàbriques i empreses. Vol I. Fundació Caixa de Manresa. Pàgs. 37-46. CAMPRUBÍ I PLANS J.(1984), La dinàmica d'un poble. Cambra de Comerç de Manresa. Manresa. Pàgs.187-204. GUERRERO SALADO M. (1993), Projecte bàsic i d'execució de la sala de cultura Gallifa. Sant Joan de Vilatorrada. MASANA S. (1989), Industrial Anònima Gallifa Vila i Companyia (fàbrica Gallifa): Treball de recerca històrica sobre la fàbrica de filats de Sant Joan de Vilatorrada. Sant Joan de Vilatorrada. SOLANELLAS T.(1999), Sant Joan de Vilatorrada. Història en imatges. 1880-1979.Col. Fotografia històrica. núm 7. C.E.B. Manresa.

